

The Paradox of Integration: An Examination of Factors Influencing the Social Integration of Afghan Nationals in Iranian Society

Farshad Karami

Ph.D. in Sociology, Faculty of Economics, Management and Social Sciences University of Shiraz, Shiraz, Iran

Alireza Haddadi *

Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran

Amirhossein Gangi Azad

PhD student in Anthropology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Abstract

Given its geopolitical position, Iran has been one of the primary hubs of migratory movements worldwide over the past several decades. According to estimates by the Ministry of Interior, more than six million foreign nationals currently reside in the country. The present study aims to examine the status of social integration among foreign nationals in Iran and the factors influencing it. Utilizing a survey research design and drawing on the theoretical framework of Ager and Strang, the study's target population consisted of all foreign migrants aged 18 and above residing in Iran. Accordingly, 3,545 individuals were selected as respondents. The findings indicate that, structurally, migrants' average levels of access to citizen-oriented tools and services (healthcare, education, and employment) were 44.8 out of 100; social bonds, bridges, and links scored 59.6; facilitators (language proficiency, familiarity with customs, traditions, and culture, and a sense of security and stability) scored 79.2; and observance of citizen rights and responsibilities averaged 69.15.

* Corresponding Author: arhaddadi88@gmail.com

How to Cite: Karami, F., Haddadi, A., Gangi Azad, A. (2026). The Paradox of Integration: An Examination of Factors Influencing the Social Integration of Afghan Nationals in Iranian Society, *Quarterly Journal of Social sciences*, 32(111), 69-101. DOI: 10.22054/qjss.2026.89722.2933

Regression analysis shows that the independent variables collectively predict 45% of the variance in the dependent variable, and that observance of citizenship rights ($\beta = 0.498$) exerts the strongest effect on the dependent variable.

Keywords: Migration, Social Policy, Foreign Nationals, Cultural Integration, Social Integration, social exclusion, Afghan Migrants.

Extended Abstract

1. Introduction

Iran, due to its geopolitical position, has been a primary hub for migratory movements in recent decades. As of recent estimates from the Ministry of Interior, over six million foreign nationals currently reside in the country. The purpose of this study is to investigate the social integration status of foreign nationals in Iran and the various factors that influence this process. Utilizing a survey method and drawing upon the theoretical framework provided by Ager and Strang (2008), the study focuses on the integration of Afghan migrants within Iranian society. A total of 3,545 Afghan migrants aged 18 and above were surveyed. The findings indicate that Afghan migrants in Iran face a paradox in their social integration process, where their cultural and linguistic similarities with the host society facilitate integration, but systemic barriers such as limited access to citizen rights and services hinder it.

2. Literature Review

In recent years, the issue of foreign nationals, especially Afghans, residing in Iran has become a subject of increasing attention. Numerous studies have addressed various aspects of this issue. For instance, Hosseini et al. (2025) explored Iran's migration policies and their negative impacts on the integration of Afghan migrants, showing that governmental approaches primarily focus on security and control, hindering social integration. Similarly, Sohrabi et al. (2025) conducted a qualitative study in Mashhad, investigating the conditions necessary for successful social integration and identified factors such as access to resources and the absence of discriminatory attitudes as key enablers. Other studies, including those by Zandi Naavgaran (2022), have focused on the identity integration of first and second-generation Afghan migrants, highlighting the importance of cultural connections and community ties in the integration process. These studies underscore the multifaceted nature of migration and integration, illustrating that social, cultural, legal, and political dimensions all play significant roles in the integration process.

3. Methodology

The research adopted a quantitative approach using a survey design to analyze the social integration of Afghan migrants in Iran. The target population consisted of foreign nationals, specifically Afghan migrants aged 18 and above. The total sample size was 3,545 respondents. Data collection was conducted using structured questionnaires, distributed through various digital channels. The questionnaires were validated by experts in the field and the reliability was assessed using Cronbach's alpha, ensuring a value above 0.7 for all scales. The analysis utilized regression techniques to examine the relationships between various independent variables and the dependent variable—social integration. The study employed Ager and Strang's (2008) conceptual framework, which includes four key dimensions: the foundational aspects (rights and citizenship), facilitators (language skills, cultural familiarity, security), social connectors (social links, bridges, and ties), and access to citizenship tools and services (education, healthcare, and employment).

4. Results

4.1. Citizen Rights and Responsibilities: The research revealed a notable discrepancy in the migrants' access to rights and responsibilities. While a significant portion of Afghan migrants demonstrate high levels of commitment to civic duties, their access to basic rights remains severely restricted.

4.2. Access to Citizenship Tools and Services: On average, Afghan migrants scored 44.8 out of 100 regarding their access to basic tools such as healthcare, education, and employment. This reflects a systemic issue in providing essential services to foreign nationals.

4.3. Social Connections: Social connectivity among Afghan migrants in Iran was relatively strong, with 73.3% of respondents reporting substantial interactions with Iranians, indicating the presence of social bonds. However, the role of social bridges and links was weaker, suggesting that while there are connections, they are not always sufficient to facilitate full integration.

4.4. Facilitators: The presence of facilitators such as language proficiency and cultural knowledge was identified as a major factor enhancing integration. A large percentage (88%) of respondents reported a high degree of language proficiency, which helped mitigate integration challenges.

5. Conclusion

The study concludes that Afghan migrants in Iran face a paradoxical situation where their social and cultural ties to Iranian society enable certain aspects of integration, but barriers in legal, economic, and social domains prevent full integration. The analysis highlights the crucial role of citizenship rights in fostering successful integration and suggests that addressing legal recognition and the provision of essential services is key to overcoming integration challenges. Policymakers must consider these factors when developing migration policies, as enhancing the rights and responsibilities of migrants will benefit both the migrants and the host society.

پارادوکس ادغام: بررسی عوامل مؤثر بر ادغام اجتماعی اتباع افغانستانی در جامعه ایران

دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

فرشاد کرمی

استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

علیرضا حدادی *

دانشجوی دکتری مردم‌شناسی دانشگاه تهران، تهران، ایران

امیرحسین گنجی آزاد

چکیده

ایران به لحاظ موقعیت ژئوپلیتیکی خود، یکی از کانون‌های اصلی حرکت‌های مهاجرتی طی چند دهه اخیر در جهان بوده و در حال حاضر بر اساس برآوردهای وزارت کشور بیش از شش میلیون اتباع خارجی در کشور حضور دارند. پژوهش حاضر باهدف بررسی وضعیت ادغام اجتماعی اتباع در ایران و عوامل مؤثر بر آن به انجام رسیده است. در این پژوهش که با روش پیمایش صورت گرفته، از چارچوب نظری آجر و استرانگ استفاده شده و جامعه آماری آن را کلیه مهاجران خارجی بالای ۱۸ سال حاضر در کشور تشکیل داده‌اند. بر این اساس ۳۵۴۵ نفر به‌عنوان نمونه به سؤالات پاسخ داده‌اند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که از نظر ساختاری میانگین دسترسی اتباع به بخش ابزارها و خدمات شهروندی (بهداشتی، آموزشی و اشتغال) ۴۴٫۸٪ از ۱۰۰٪ همبسته‌سازهای اجتماعی (ارتباطات اجتماعی، حلقه‌های اجتماعی و واسطه‌های اجتماعی) ۵۹٫۶٪ تسهیل‌کننده‌ها (تسلط به زبان، آشنایی با آداب، رسوم و فرهنگ، احساس امنیت و ثبات)، ۷۹٫۲٪ رعایت حقوق و مسئولیت شهروندی، (۶۹٫۱۵٪) بوده است. نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد، متغیرهای مستقل، ۴۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کرده‌اند و متغیر رعایت حقوق شهروندی با بتای ۰٫۴۹۸، بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته دارد.

کلیدواژه‌ها: مهاجرت، سیاست‌گذاری اجتماعی، اتباع خارجی، ادغام فرهنگی و اجتماعی، طرد اجتماعی.

* نویسنده مسئول: arhaddadi88@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله

سازمان بین‌المللی مهاجرت^۱ مهاجر را به عنوان «اصطلاحی فراگیر می‌داند که به‌طور معمول به فردی اطلاق می‌شود که از محل اقامت معمول خود، چه درون کشور و چه بین‌المللی، به دلایل مختلفی مانند کار، تحصیل، یا دلایل شخصی، جابه‌جا می‌شود»^۲.

مهاجرت نه تنها یک پدیده تاریخی، بلکه یک واقعیت جهانی معاصر است که در حال حاضر ابعاد بی‌سابقه‌ای به خود گرفته است. آخرین گزارش جهانی مهاجرت (۲۰۲۴) به وضوح نشان می‌دهد که تعداد مهاجران در سراسر جهان در حال افزایش است. طبق این گزارش، تخمین زده می‌شود که تعداد مهاجران بین‌المللی در سال‌های اخیر به بیش از ۲۸۱ میلیون نفر رسیده است که تقریباً ۳/۶ درصد از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند (IOM, 2024). این آمار نشان‌دهنده رشد قابل توجهی نسبت به دهه‌های گذشته است؛ برای مثال، در سال ۲۰۰۰ تعداد مهاجران بین‌المللی حدود ۱۷۳ میلیون نفر بود که به معنای افزایشی بالغ بر ۶۲ درصد در طی دو دهه است (IOM, 2024).

مهاجرت، علاوه بر فرصت‌هایی که برای افراد و جوامع فراهم می‌کند، چالش‌های متعددی نیز به همراه دارد؛ چالش‌هایی نظیر ازدواج و خانواده (ازدواج‌های میان‌فرهنگی، جدایی‌های اجباری، عدم ثبت قانونی ازدواج‌ها و یا مسائل مرتبط با الحاق به خانواده)، اقامت و وضعیت حقوقی (تعیین وضعیت قانونی مهاجران، اعطای اقامت، تابعیت یا مجوز کار)؛ دسترسی به آموزش، به‌ویژه برای کودکان مهاجر (موانع زبانی، تفاوت‌های فرهنگی و عدم هماهنگی با نظام آموزشی)، بهداشت و سلامت (دسترسی نداشتن، نبود پوشش بیمه، تبعیض در ارائه خدمات، شیوع برخی از بیماری‌ها) و همچنین چالش دسترسی به برخی از خدمات عمومی و اجتماعی نظیر (بازار کار رسمی، مسکن مناسب و عدالت اجتماعی و ...)، از دیگر معضلات مهاجران است.

این مسائل نه تنها بر فرد مهاجر تأثیر می‌گذارد، بلکه پیامدهای گسترده‌ای برای جوامع

1 International Organization for Migration

2 International Organization for Migration (IOM). (n.d.). *Who is a Migrant?*
Retrieved from <https://www.iom.int/who-migrant>

میزبان نیز دارد، از جمله فشار بر زیرساخت‌های شهری، تنش‌های فرهنگی و اجتماعی و چالش‌های امنیتی. با توجه به پیچیدگی‌ها و چندبعدی بودن مسئله مهاجرت، ضروری است که از منظر حکمرانی به آن نگریده شود. حکمرانی مهاجرت به معنای فرآیندها، سیاست‌ها و سازوکارهایی است که در آن دولت و سایر نهادهای ذی‌ربط، در تعامل با یکدیگر و با مشارکت جامعه مدنی، به مدیریت مؤثر، انسانی و پایدار مسئله مهاجرت می‌پردازند.^۱

وضعیت مهاجرت در ایران به دلایل متعددی پیچیده‌تر از کشورهای دیگر جهان است. موقعیت ژئوپلیتیک ایران و همسایگی با کشورهای بحران‌زده مانند افغانستان و عراق، تاریخچه طولانی پذیرش مهاجران اجباری، چالش‌های اقتصادی ناشی از تحریم‌ها و محدودیت‌های بین‌المللی و فقدان چارچوب‌های جامع حقوقی برای مدیریت مهاجرت، همگی در ایجاد این پیچیدگی نقش دارند. پناه‌جویان و مهاجران افغانستانی، مهم‌ترین گروه مهاجر در ایران هستند. بر اساس آمار آژانس مهاجرت سازمان ملل^۲، در سال ۲۰۲۴ از ۳۷۶۴۵۱۷ پناهجو در ایران، ۳۷۵۲۳۱۷ نفر، افغانستانی (۹۹٫۶٪) و ۱۲۱۵۷۵ نفر، عراقی بوده‌اند، شایان ذکر است بر اساس اعلام رئیس اداره اتباع و مهاجران خارجی، تعداد افغانستانی‌های حاضر در ایران بیش از ۶ میلیون نفر برآورد می‌شود.

طی چهار دهه گذشته، سیاست‌های ایران در قبال مهاجران عمدتاً واکنشی و کوتاه‌مدت بوده است؛ از «سیاست درهای باز» دهه ۱۳۶۰ گرفته تا تلاش‌های پراکنده برای ساماندهی و بازگشت در دهه‌های بعد. این وضعیت، در کنار هزینه‌های اقتصادی، اجتماعی و امنیتی، موجب شده فرصت‌های بالقوه اتباع خارجی کمتر مورد بهره‌برداری قرار گیرد (نصراصفهانی، ۱۳۹۷). برخی چون زندگی ناوگران و همکاران (۱۴۰۲) از اصطلاح «تعلیق» در خصوص وضعیت مهاجران در ایران سخن می‌گویند، جایی که سیاست‌ها نه آنان را به‌عنوان افرادی که در این زیست‌بوم، در حال فعالیت هستند می‌پذیرد و نه آن‌ها را به‌طور

1 International Organization for Migration (IOM). (2016). Migration Governance Framework.

2 UNHCR

کامل طرد می‌کند، بلکه آن‌ها را در یک وضعیت نابسامان و ادغام نشده رها کرده است. در هر صورت، در حال حاضر بسیاری از مهاجران خارجی در کشور، به‌ویژه اتباع افغانستانی، سال‌هاست که در ایران زندگی می‌کنند و درصد بزرگی از آن‌ها در ایران متولد یا بزرگ شده‌اند و با فرهنگ ایران انس یافته‌اند و احتمالاً آشنایی کم‌تری با فرهنگ افغانستان دارند^۱. همچنین وضعیت کشور مبدأ به گونه‌ای نیست که نشانگر احتمال موفقیت در فرایند مهاجرت معکوس ایشان باشد. در حال حاضر، طبق قانون، برخی از استان‌های ایران اجازه‌ی پذیرش مهاجران افغانستانی را ندارند؛ از آنجا که اقامت مهاجران افغانستانی در تهران، البرز و قم بلامانع اعلام شده است.^۲ بسیاری از مهاجران در این سه استان تجمع یافته‌اند.^۳ این امر منجر به حضور طیف گسترده‌ای از فرهنگ‌ها، زبان‌ها و خاستگاه‌ها از یک سو و نابسامانی خدمات، تقاضای روزافزون برای مسکن و اشتغال و تشدید فاصله طبقاتی و تنش‌های اجتماعی از سوی دیگر در این شهرها به‌ویژه شهر تهران شده است. این وضعیت مجموعه‌ای از فرصت‌ها و تهدیدها را برای مهاجران، به‌ویژه افغانستانی‌ها، به وجود آورده است. تفاوت‌های اقتصادی-اجتماعی و نابرابر خورده‌ی از حقوق و خدمات شهروندی، ممکن است مهاجران را که در اقلیت قرار دارند به حاشیه براند و حتی حس امتناع از ادغام و همبسته شدن را در میانشان تقویت و آن‌ها را بیشتر از جامعه ایرانی جدا کند. این جداسازی و ادغام ناقص مهاجران در ایران، علاوه بر اینکه آنان را همواره

۱ طبق سرشماری مسکن و نفوس (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) در سال ۱۳۹۵ حدود ۴۶٪ مهاجران افغان زیر ۲۰ سال و حدود ۶۷٪ آنان زیر ۳۰ سال سن داشته‌اند. با توجه به حضور چهار دهه‌ای افغانستانی‌ها در کشور بدیهی است که بسیاری از آنان متولد ایران هستند.

۲ لیست شهرها و استان‌های ممنوعه برای اقامت مهاجران افغانستانی هر ساله در دفترچه ثبت‌نام کنکور سراسری سازمان سنجش منتشر می‌شود. اگرچه سازمان سنجش متولی تعیین شهرها و استان‌های ممنوعه برای حضور و اقامت مهاجران افغانستانی نیست، اما نهادهای تعیین‌کننده هیچ‌گاه به صورت مستقیم و مشخص این استان‌ها را اعلان عمومی نکرده‌اند و تنها منبعی که می‌توان مصوبات مربوطه را متوجه شد دفترچه‌ی ثبت‌نام کنکور سراسری سازمان سنجش کشور است.

۳ مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵.

به عنوان تهدیدی اقتصادی و امنیتی در کشور حفظ خواهد کرد، امکان استفاده متقابل مهاجران و جامعه ایرانی از ظرفیت‌های مقابل را نیز سلب کرده و کلیت اجتماعی کشور را نیز تضعیف خواهد ساخت؛ بنابراین حضور اتباع خارجی در ایران دارای مسائلی که می‌توان آن‌ها را در سپهر کلی «ادغام مهاجران در جوامع میزبان» دید، از این رو پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این سؤال است که چه عواملی بر ادغام اجتماعی اتباع افغانستانی در جامعه ایران مؤثر است؟

پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر با پرابلماتیک شدن مسئله حضور اتباع خارجی و به‌ویژه افغانستانی‌ها در ایران پژوهش‌های متعددی به بررسی وجوه مختلف مسئله پرداخته است. حسینی و همکاران (۱۴۰۴) در پژوهشی با عنوان «سیاست‌های جلوگیری از ادغام اجتماعی مهاجرین افغانستانی در جامعه ایرانی» به بررسی سیاست‌های مهاجرتی جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن‌ها بر فرآیند ادغام اجتماعی مهاجرین افغانستانی در جامعه ایرانی می‌پردازد. این پژوهش از نوع کیفی است و با رویکرد نهادی، سیاست‌های مهاجرتی ایران را از طریق تحلیل منابع کتابخانه‌ای و با بهره‌گیری از ترکیب نظریه‌های «سیاست‌های مهاجرتی» و «ادغام اجتماعی گوردون» مورد بررسی قرار داده است. بر اساس نتایج این پژوهش، بررسی سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران، به‌ویژه پس از دهه هفتاد شمسی، نشان می‌دهد که دولت ایران نه تنها تمایلی به ادغام اجتماعی این مهاجرین نداشته، بلکه سیاست‌های اتخاذ شده عمدتاً با رویکردی امنیتی طراحی و اجرا شده‌اند. این سیاست‌ها به‌صورت نظام‌مند از ادغام اجتماعی جلوگیری کرده و منجر به طرد اجتماعی مهاجرین افغانستانی شده‌اند.

در پژوهشی دیگر سهرابی و همکاران (۱۴۰۴) به «مطالعه شرایط و راهبردهای ادغام اجتماعی مطلوب مهاجران شهر مشهد» پرداختند. این پژوهش به روش کیفی و بر مبنای نظریه زمینه‌ای انجام شده و داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساخت یافته با ۲۸ نفر از مهاجران در شهر مشهد گردآوری شده‌اند. یافته‌ها در قالب دو مضمون اصلی و ۱۱ مضمون فرعی،

کد گذاری و تحلیل گردید. نتایج نشان می‌دهد که شرایط بروز ادغام اجتماعی مطلوب شامل شرایط زمینه‌ای (با مضامین فضای مذهبی دلخواه، دسترسی به امکانات تفریحی، امکانات مناسب آموزشی و ارزش‌های اخلاقی مطلوب مشهد)، شرایط علی (با مضامین نبود نگاه تبعیض‌آمیز، تسهیل شرایط زندگی در مشهد، گمنامی، احساس استقلال و دسترسی به مشارکت در جامعه مشهد) و شرایط مداخله‌گر (با مضامین ارزش‌های اخلاقی نامطلوب مبدأ، تعصبات قومی - مذهبی مبدأ و تبعیض‌های جنسیتی در مبدأ) می‌شود. بر اساس نتایج این پژوهش مواردی مثل شبکه‌سازی، سازگاری مطلوب اجتماعی، مهارت‌های روان‌شناختی رشد محور و حمایت‌محوری از جمله راهبردهای مهاجران به ادغام اجتماعی مطلوب در شهر مشهد است.

زندگی ناوگران و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «ادغام هویتی مهاجران افغانستانی در ایران: یک مطالعه داده‌بنیاد» به بررسی نحوه ادغام هویتی نسل اول و دوم مهاجران افغانستانی در ایران پرداختند. این پژوهش با روش داده‌بنیاد و شیوه نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی اجرا شد. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۴۵ نفر گردآوری گردید. یافته‌ها نشان داد که مهاجران با پدیده‌هایی چون ترس از ابراز هویت، بحران هویتی، پنهان‌سازی هویت و قیاس با همسالان ایرانی و افغانستانی مواجه‌اند و در نهایت «برزخ هویتی» به عنوان مقوله محوری مطرح شد. بر اساس نتایج، ادغام هویتی یک فرآیند چندسطحی است و وابسته به کیفیت تعاملات اجتماعی در سطوح مختلف می‌باشد.

«تحلیلی جامعه‌شناختی از کیفیت زندگی مهاجران افغانستانی ساکن اصفهان» عنوان پژوهشی است که همتی و ایمانی (۱۴۰۲) باهدف بررسی کیفیت زندگی مهاجران افغانستانی و برخی از عوامل اجتماعی تبیین‌کننده آن به انجام رسانده‌اند. این تحقیق به صورت پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه انجام شده است. حجم نمونه شامل ۳۲۱ نفر از مهاجران افغانستانی است که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، از میان ساکنان منطقه زینیه شهر اصفهان انتخاب شدند. نتایج این پژوهش نشان داد ادراک،

تبعیض و دین‌داری، به صورت مستقیم و غیرمستقیم (از طریق ادغام اجتماعی) بر کیفیت زندگی مهاجران افغانستانی تأثیر دارند. ادغام اجتماعی نیز به صورت مستقیم، بر کیفیت زندگی مهاجران افغانستانی تأثیر داشت و ادراک تبعیض به عنوان یک عامل منفی نقش چشمگیری در کاهش کیفیت زندگی دارد. در مقابل، دین‌داری و شبکه‌های حمایتی اجتماعی به بهبود وضعیت مهاجران کمک کرده است.

علاءالدینی و میرزایی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «ادغام مهاجران افغانستانی در نواحی شهری ایران: مطالعه موردی محله هرنندی در تهران» به بررسی وضعیت ادغام اجتماعی و فرهنگی مهاجران در سطح محله پرداخت. این تحقیق به روش کیفی و با استفاده از مصاحبه و مشاهده میدانی صورت گرفت. یافته‌ها حکایت‌گر میزانی از ادغام مهاجران افغانستانی در محله هرنندی است. افزون بر این، در بین مهاجران افغانستانی ساختار شغلی خاصی در پیوند با فرصت‌ها و به‌ویژه اقتصاد غیررسمی محله شکل گرفته است. همچنین، پایداری سکونت این ساکنان هرنندی تا حد زیادی به واسطه خدمات ارائه‌شده توسط سازمان‌های مردم‌نهاد، امکانات شغلی، هزینه‌های نسبتاً پایین مسکن و نگاه مثبت بیشتر جامعه میزبان به مهاجران در محله حاصل شده است. در عین حال، حس مسئولیتی در مدیریت شهری در قبال مهاجران افغانستانی ایجاد نشده و در نتیجه چارچوب‌های موردنیاز و مناسب با موقعیت آنان نیز در محله صورت‌بندی و ایجاد نشده است.

میرزایی (۱۴۰۴) نیز در پژوهشی به «دگرگونی سبک زندگی مهاجران افغانستانی در ایران» پرداخته است. این مقاله در تلاش است تا ابعاد مختلف دگرگونی سبک زندگی مهاجران افغانستانی در ایران را بررسی کند. این پژوهش که در چارچوب رویکرد مردم‌نگارانه و با تأکید بر مشاهدات میدانی در منطقه‌ای که تجمع جمعیتی قابل‌توجهی از مهاجران افغانستانی در آن قرار دارد (شهرک قائم‌قم)، به‌ویژه با ۸ خانواده مهاجر در این منطقه به انجام رسیده، به تحلیل تغییرات فرهنگی در سبک زندگی مهاجران پرداخته است. روش‌های استفاده‌شده در این مطالعه شامل مصاحبه‌های عمیق و تحلیل مضمون داده‌ها است. محقق در این تحقیق دگرگونی‌هایی همچون تغییرات در الگوی سکونت، تغذیه و

الگوی مصرف، ساختار قدرت خانواده، جایگاه دختران و زنان، جایگاه کودکی، تغییرات در الگوی ازدواج، تحصیلات و بهداشت را مورد بررسی قرار داده است.

با توجه به گستره مسائل مهاجران در نقاط مختلف دنیا، پژوهش‌های مختلفی در خصوص ادغام آنان در جوامع میزبان به انجام رسیده است که به برخی از موارد مرتبط اشاره شده است. کاراکوس و یایلجی^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان «مهاجرت بین‌المللی و ادغام: مهاجران ترک در لهستان» به بررسی تجربه ادغام مهاجران ترک در جامعه لهستان پرداختند. این مطالعه با رویکرد کیفی و تحلیل داده‌های میدانی، ابعاد مختلف ادغام اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مهاجران ترک را مورد واکاوی قرار داد. یافته‌ها نشان داد که مهاجران ترک در لهستان با وجود دستیابی نسبی به فرصت‌های اقتصادی و ایجاد شبکه‌های اجتماعی، در زمینه پذیرش فرهنگی و تعاملات روزمره با جامعه میزبان همچنان با موانعی روبه‌رو هستند. نویسندگان تأکید می‌کنند که سیاست‌های مهاجرتی لهستان در کنار نگرش عمومی جامعه میزبان، نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت ادغام مهاجران ایفا می‌کند.

مونشویور^۲ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان «هویت ملی و ادغام نسل دوم مهاجران» به بررسی تأثیر هویت ملی بر فرآیند ادغام اجتماعی نسل دوم مهاجران در جوامع اروپایی پرداخت. این تحقیق با بهره‌گیری از داده‌های پیمایشی و روش تحلیل اقتصادسنجی نشان داد که تقویت احساس هویت ملی در میان نسل دوم مهاجران به‌طور مستقیم با افزایش مشارکت آنان در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی جامعه میزبان ارتباط دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که هرچه نسل دوم مهاجران خود را بیشتر با ارزش‌های ملی جامعه مقصد همانندسازی کنند، فرصت‌های شغلی و اجتماعی بیشتری را تجربه می‌کنند؛ با این حال، حفظ هویت قومی نیز به‌طور موازی نقش مهمی در ایجاد سرمایه اجتماعی درون‌گروهی ایفا می‌کند. پژوهش نتیجه می‌گیرد که ادغام موفق نسل دوم مهاجران زمانی رخ می‌دهد

1 Karakose & Yaylacı

2. Monscheuer

که میان هویت قومی و ملی توازن برقرار شود.

فوادله^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «فلسطینی‌ها در فرانسه: ادغام در برابر ادغام درون‌اجتماعی» به بررسی روند ادغام فلسطینیان مهاجر در جامعه فرانسه پرداخت. نتایج این مطالعه نشان داد که باوجود آنکه مهاجرت فلسطینی‌ها به فرانسه از دهه ۱۹۷۰ آغاز شده و نسبتاً تازه است، آنان توانسته‌اند در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی در جامعه میزبان ادغام قابل توجهی داشته باشند. پژوهش بیان می‌کند که دو گروه اصلی، یعنی دانشجویان و بازرگانان، بالاترین سطح ادغام را تجربه کرده‌اند و ازدواج نیز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سازوکارهای ادغام هم برای زنان و هم مردان عمل کرده است. با این حال، نظام حقوقی فرانسه که مهاجران را به همسان‌سازی با جامعه میزبان وامی‌دارد، تأثیری بر از دست رفتن هویت فلسطینی نداشته و مهاجران همچنان هویت قومی خود را حفظ کرده و خود را فلسطینی معرفی می‌کنند.

بخش عمده پژوهش‌های پیشین درباره مهاجران افغانستانی در ایران یا کیفی و موردی بوده‌اند (متمرکز بر یک شهر، محله) و بیشتر تجربه زیسته، راهبردهای فردی یا ابعاد هویتی را توضیح داده‌اند، یا به صورت «تحلیل سیاسی-نهادی» به رویکردهای کلان و پیامدهای امنیتی-کنترلی پرداخته‌اند؛ در نتیجه، آنچه کمتر مورد توجه قرار گرفته، یک «سنجش کمی فراگیر و قابل تعمیم» بر اساس یک «چارچوب مفهومی منسجم» و نیز «تفکیک و مقایسه هم‌زمان ابعاد چهارگانه ادغام (حقوق و شهروندی، تسهیل‌کننده‌ها، همبسته‌سازهای اجتماعی و ابزارها و خدمات)» و همچنین «اندازه‌گیری سهم و وزن نسبی هر بُعد در تبیین ادغام» است. پژوهش حاضر با اجرای پیمایش گسترده، درصدد است این خلأ را پوشش دهد و نشان دهد کدام مؤلفه‌ها بیشترین نقش را در ادغام دارند؛ بنابراین افزون بر توصیف وضعیت، امکان «اولویت‌بندی سیاستی» و ارائه تصویری روشن‌تر را فراهم می‌کند.

1 Fawadleh

چارچوب نظری

در این پژوهش از چارچوب مفهومی «ادغام اجتماعی»^۱ به عنوان چارچوب نظری استفاده شده است. آجر و استرانگک^۲ (۲۰۰۸) مؤلفه‌های اصلی ادغام اجتماعی مهاجران در کشور مقصد را در چهار بخش اصلی دسته‌بندی نموده‌اند که عبارت‌اند از: بخش زیربنا^۳، بخش تسهیل‌گر^۴، بخش همبسته‌سازهای اجتماعی^۵ و ابزارها و خدمات شهروندی^۶. هر کدام از این چهار بخش واجد مؤلفه‌هایی هستند که تحقق آن‌ها برای مهاجران در جامعه میزبان سبب تسریع در ادغام آنان و در نهایت یکپارچگی کلیت اجتماعات مقصد خواهد شد. بخش اول که متشکل از مؤلفه برخورداری از حق «شهروندی» و «هویت قانونی»^۷ است، به عنوان بخش زیربنایی از آن یاد شده است. اهمیت این مؤلفه در این است که بدون بهره‌مندی از این مؤلفه، حتی اگر مهاجران بعد از چند نسل حضور در کشور میزبان به ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی آن جامعه نیز آغشته شده باشند، ادغام آنان کامل نخواهد شد و در نهایت از دسترسی کامل به ابزارها و خدمات شهروندی (بخش چهارم) باز خواهند ماند. بخش دوم با عنوان «تسهیل‌کننده‌ها» متشکل از دو مؤلفه «ثبات و امنیت»^۸ و «دانش زبانی و قرابت فرهنگی»^۹ است که وجود آن‌ها به طور ذاتی تسهیل‌کننده تکمیل چرخه ادغام مهاجران است. بدین معنا که هرچقدر حضور مهاجران در کشور میزبان با امنیت اجتماعی و اقتصادی بیشتری همراه باشد و حضور آنان را از لحاظ زمانی تقویت کند، شانس ادغام اجتماعی آنان در کشور میزبان بیشتر خواهد شد. از سوی دیگر آشنا بودن با زبان کشور مقصد و نزدیکی آداب و سنن فرهنگی و جهان‌بینی ارزشی قشر مهاجر با

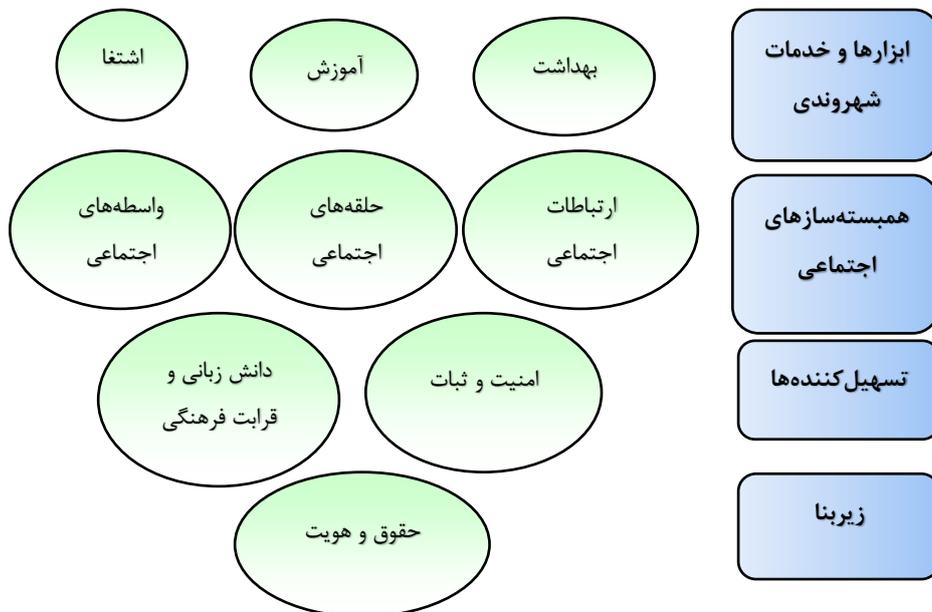
-
- 1 Social Integration
 - 2 Ager & Strang
 - 3 Foundation
 - 4 Facilitators
 - 5 Social Connections
 - 6 Markers and Means
 - 7 Rights and Citizenship
 - 8 Safety and Stability
 - 9 Language and Cultrul Knowledge

ارزش‌های جامعه میزبان، ادغام موفق آن‌ها را تسهیل خواهد کرد.

بخش سوم «همبسته‌سازهای اجتماعی» نام دارد. این بخش نه به‌طور ذاتی، بلکه به‌طور ارادی توسط خود مهاجران و یا جامعه میزبان به کار گرفته می‌شود و می‌تواند به کامل شدن چرخه ادغام اقلیت مهاجر کمک نماید. این بخش از سه مؤلفه تشکیل می‌شود: «ارتباطات اجتماعی^۱»، «حلقه‌های اجتماعی^۲»، «واسطه‌های اجتماعی^۳». ارتباطات اجتماعی به معنای وجود هرگونه ارتباط با افراد جامعه میزبان در قلمروهای مختلف اقتصادی، محل زندگی، محیط‌های مذهبی و غیره است. حلقه‌های اجتماعی به معنای حضور افراد مهاجر در شبکه‌ها و روابطی است که شهروندان جامعه میزبان نیز در آن حضور دارند و این دو قشر در کنار یکدیگر در لحظاتی یک کل اجتماعی را بر ساخته‌اند؛ در همین راستا می‌توان به مواردی همچون ساکنین منطقه‌ای خاص، هواداران یک تیم فوتبال، کارگران یک کارخانه، دانش‌آموزان یک مدرسه و غیره اشاره کرد. واسطه‌های اجتماعی نیز به معنای وجود افرادی از جامعه میزبان در حدفاصل روابط میان مهاجران و کشور مقصد است که می‌توانند پیوند و قرابت میان این دو را تقویت کنند. به‌عنوان مثال می‌توان به مواردی همچون کارفرمای ایرانی کارگران مهاجر، آموزگار ایرانی دانش‌آموزان مهاجر، مشتری‌های ایرانی کسب‌وکاری که صاحب آن یک فرد مهاجر است و غیره اشاره کرد.

بخش چهارم «ابزارها و خدمات شهروندی» نام دارد. این بخش نیز شامل چهار مؤلفه است که دسترسی به هر کدام از آن‌ها می‌تواند نقش بسزایی در ادغام اجتماعی کامل مهاجران داشته باشد. این موارد عبارت‌اند از: خدمات آموزشی^۴، خدمات مسکن^۵، خدمات بهداشت و سلامت^۶ و اشتغال^۷. (اجر و استرانگ، ۲۰۰۸). در شکل (۱) چهار بخش اصلی ادغام اجتماعی مهاجران در کشور مقصد و مؤلفه‌های سازنده آن‌ها نمایش داده شده است.

-
- 1 Social Links
 - 2 Social Bonds
 - 3 Social Bridges
 - 4 Education
 - 5 Housing
 - 6 Health
 - 7 Employment

شکل ۱. چهار بخش اصلی و مؤلفه‌های سازنده ادغام اجتماعی مهاجران (آجر و استرانگ، ۲۰۰۸)

درواقع در گام نخست با دسترسی به مدارک قانونی و هویتی معتبر سنگ بنای ادغام مهاجران در جامعه میزبان نهاده می‌شود. در ادامه هرچه میزان قرابت فرهنگی و زبانی مهاجران با کشور مقصد بیشتر باشد و کشور مقصد بتواند امنیت و ثبات اقتصادی و اجتماعی بلندمدت تری را برای مهاجران فراهم نماید، ادغام این قشر در جامعه میزبان تسهیل و تسریع خواهد شد. درواقع این امر مقوم پایداری زیست اجتماعی ایشان خواهد بود. در این شرایط ایجاد پیوندهای اجتماعی با اجتماعات و اقشار مختلف جامعه میزبان می‌تواند زمینه همبستگی اجتماعی کامل مهاجران با جامعه مقصد را فراهم کند؛ اما بخش چهارم یکی از حائز اهمیت‌ترین بخش‌ها در بالابردن شانس ادغام اجتماعی موفق مهاجران و ثبات آن است که عموماً بسترهای آن باید توسط کشور مقصد و در سطح حکمرانی فراهم شود. بدین معنا که اگر ادغام اولیه و قانونی مهاجران فراهم شده باشد و در ادامه زمینه دسترسی برابر و عادلانه آنان به خدمات شهروندی همچون، آموزش، بهداشت و

اشتغال فراهم گردیده باشد، شانس ادغام اجتماعی کامل مهاجران و تثبیت حضور آنان در ساختارهای اجتماعی و حقوقی جامعه میزبان به شدت افزایش خواهد یافت؛ بنابراین تنها در صورت تکمیل این لایه‌های چهارگانه است که ادغام اجتماعی مهاجران خارجی در کشور مقصد کامل خواهد شد و جامعه مهاجران از پویایی و تحرک طبقاتی برخوردار خواهند شد و در واقع ادغام اجتماعی مهاجران تابعی است از لایه‌های چهارگانه مطرح شده توسط آجر و استرانگک.

روش پژوهش

با توجه به کمی بودن این پژوهش و ماهیت موضوع مورد مطالعه روش پیمایش به عنوان روش اصلی این پژوهش انتخاب شده و ابزار مورد استفاده این تحقیق برای گردآوری داده ها، پرسشنامه‌های ساختمند بودند؛ جامعه آماری این تحقیق را مردان و زنان مهاجر بالای ۱۸ سال ساکن ایران تشکیل داده‌اند که طبق اعلام رئیس اداره اتباع و مهاجرین خارجی تعداد این افراد بیش از شش میلیون برآورد شده است.^۱ برای به دست آوردن یک نمونه پایا از جامعه آماری، پرسشنامه از طرق مختلف به صورت مجازی در اختیار اتباع خارجی قرار گرفت که البته با این محدودیت نیز مواجه است که برخی دسترسی به ابزارهای دیجیتال نداشته باشند، باین حال تلاش شد پرسشنامه به شیوه‌های مختلف به دست جامعه آماری رسانده شود. در نهایت ۴۰۰۰ نفر به پرسشنامه پاسخ گفته‌اند که پس از سرند کردن و پاک‌سازی داده‌ها ۳۵۴۵ نفر برای تحلیل انتخاب شده‌اند.

روایی پرسشنامه حاضر از نوع صوری و سازه‌ای استفاده شد. گویه‌ها پس از طراحی بر مبنای ابعاد چارچوب آجر و استرانگک، در اختیار چند نفر از خبرگان حوزه مهاجرت و جامعه‌شناسی قرار گرفت و پس از اعمال اصلاحات پیشنهادی (شفاف‌سازی عبارات، حذف/ادغام گویه‌های همپوشان و انطباق بهتر هر گویه با بُعد نظری مربوطه) نسخه نهایی پرسشنامه تدوین و اجرا شد. همچنین به منظور سنجش روایی سازه پرسشنامه مبتنی بر

1 <https://snn.ir/fa/news/1246764/>

چارچوب آجر و استرانگ، ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) انجام شد که کفایت نمونه گیری را تأیید کرد ($KMO=0.86$) و آزمون کرویت بارتلت نیز معنادار بود ($\chi^2 \approx 4800$, $p < 0.001$). نتایج EFA با چرخش Varimax نشان داد گویه‌ها مطابق انتظار بر چهار عامل «حقوق و شهروندی/زیربنا»، «تسهیل کننده‌ها»، «همبسته‌سازهای اجتماعی» و «ابزارها و خدمات» بارگذاری شده‌اند؛ دامنه بارهای عاملی در بازه ۰٫۵۸ تا ۰٫۸۳ قرار داشت و مجموع واریانس تبیین شده توسط چهار عامل حدود ۶۲ درصد به دست آمد. شایان ذکر است که برای سنجش پایایی نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده شده که تمامی مقیاس‌ها از آلفای بالای ۰/۷ برخوردار بوده‌اند.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱. توصیف فراوانی و درصد متغیرهای جمعیت‌شناختی پاسخگویان

ویژگی‌های نمونه	فراوانی	درصد	ویژگی‌های نمونه	فراوانی	درصد
میانگین سنی	۹۰۳۲	-	میانگین تحصیلات پاسخگو	۱۰۰۸	-
جنسیت			وضعیت حضور		
زن	۹۷۸	۲۷٫۶	قانونی	۱۶۶۶	۴۷
مرد	۲۵۶۷	۷۲٫۴	غیرقانونی	۱۸۷۹	۵۳
وضعیت تأهل			محل تولد		
مجرد	۱۰۲۸	۲۹	ایران	۱۶۱۱	۴۵٫۴
متأهل	۲۴۵۰	۶۹٫۱	خارج از ایران	۱۹۳۴	۵۴٫۶
سایر	۶۷	۱٫۹			
وضعیت اشتغال			تعداد	۳۵۴۵	
شاغل	۲۵۲۷	۷۱٫۳			
غیر شاغل	۱۰۱۸	۲۸٫۷			

در جدول شماره (۱) به بررسی متغیرهای جمعیت‌شناختی تحقیق و تحلیل توصیفی آن‌ها از پرسشنامه تکمیل شده از اتباع خارجی حاضر در ایران پرداختیم. همان‌طور که مشاهده می‌شود، میانگین سن افراد پاسخگو در این تحقیق از تعداد ۳۵۴۵ نفر پاسخگویی

که به طور کامل به گویه‌ها پاسخ داده‌اند، ۳۲٫۹ سال می‌باشد، بر طبق داده‌های جدول ۹۸۷ نفر (۲۷٫۶ درصد) از پاسخگویان زن و ۲۵۶۷ نفر (۷۲٫۴ درصد) از پاسخگویان را مردها تشکیل داده‌اند، در مورد وضعیت تأهل افراد پاسخ‌ها حاکی از این است که ۱۰۲۸ نفر (۲۹ درصد) از پاسخگویان مجرد و ۲۴۵۰ نفر (۶۹٫۱ درصد) از آن‌ها متأهل بوده‌اند و درصد کمی (۱٫۹ درصد) از افراد، مطلقه، همسر فوت شده و ... بوده‌اند. اکثریت افراد در این مطالعه شاغل بوده‌اند (۷۱٫۳ درصد) و ۱۰۱۸ نفر یا به عبارتی (۲۸٫۷ درصد) از آن‌ها غیرشاغل بوده‌اند. یکی دیگر از متغیرهای جمعیت‌شناختی این تحقیق وضعیت حضور قانونی یا غیرقانونی اتباع افغانستانی (بر اساس امکان افتتاح حساب و خرید سیم کارت) بوده است که بر اساس آن ۱۸۷۹ نفر از پاسخگویان (۵۳ درصد) به صورت غیرقانونی در کشور حضور دارند و (۴۷ درصد) به صورت قانونی. میانگین سال‌های تحصیلی پاسخگویان ۱۰٫۸ است. ۱۶۱۱ نفر از پاسخگویان (۴۵٫۴ درصد) از اتباع افغانستانی بودند که در ایران متولد شده بودند و ۱۹۳۴ نفر از آن‌ها (۵۴٫۶ درصد) خارج از ایران متولد شده و به ایران مهاجرت کرده بودند.

در ادامه بر اساس نظریه آجر و استرانگ، وضعیت ادغام ساختاری مهاجران را می‌توان در چهار بخش اصلی زیربنا، تسهیل‌گر، همبسته‌سازهای اجتماعی و ابزارها و خدمات شهروندی بررسی کرد.

ابزارها و خدمات شهروندی

به منظور سنجش وضعیت دسترسی مهاجران افغانستانی به ابزارها و خدمات شهروندی، سه مؤلفه خدمات بهداشتی، خدمات آموزشی و رضایت از شغل مورد بررسی قرار گرفت. برای هر مؤلفه، توزیع پاسخ‌ها در سطوح مختلف کیفیت و میانگین وزنی محاسبه شده است که در

پارادوکس ادغام: بررسی عوامل مؤثر بر ادغام اجتماعی...؛ کرمی و همکاران | ۸۹

جدول ۲ مشاهده می کنید.

جدول ۲ وضعیت مؤلفه‌های بخش ابزارها و خدمات شهروندی (درصد)

میانگین وزنی	کیفیت دسترسی					ابزار/خدمت
	خیلی خوب	خوب	متوسط	بد	خیلی بد	
۵۴,۳	۱۰,۶	۲۵,۶	۴۱,۵	۱۴,۹	۷,۳	خدمات بهداشتی
۴۷,۲	۷,۳	۲۰,۴	۳۸,۳	۲۱,۶	۱۲,۳	خدمات آموزشی
۳۳,۱	۲,۱	۳,۹	۴۲,۸	۲۶,۵	۲۴,۷	رضایت از شغل
۴۴,۸	بخش ابزارها و خدمات شهروندی					

در حوزه خدمات بهداشتی، بیشترین درصد پاسخ‌دهندگان کیفیت خدمات دریافتی را «متوسط» (۴۱,۵ درصد) و «خوب» (۲۵,۶ درصد) ارزیابی نموده‌اند و درصد کمتری نیز کیفیت را در سطوح «خیلی خوب» (۱۰,۶ درصد)، «بد» (۱۴,۹ درصد) و «خیلی بد» (۷,۳ درصد) بیان کرده‌اند. میانگین وزنی این شاخص برابر با ۵۴,۳ محاسبه شده است. در زمینه خدمات آموزشی نیز توزیع پاسخ‌ها بیشتر سمت طبقات «متوسط» قرار داشت و درصد سطوح «خوب» و «بد» نزدیک به یکدیگر بود و میانگین وزنی ۴۷,۲ به دست آمد. در خصوص رضایت از شغل، توزیع پاسخ‌ها نشان می‌دهد که بیشترین افراد، وضعیت خود را در سطوح «متوسط» (۴۲,۸ درصد) و «بد» (۲۶,۵) و «خیلی بد» (۲۴,۷ درصد) گزارش کرده‌اند و فراوانی سطوح «خوب» (۳,۹ درصد) و «خیلی خوب» (۲,۱ درصد) در مقایسه با دو مؤلفه دیگر کمتر است. میانگین وزنی رضایت از شغل معادل ۳۳,۱ است.

در مجموع، وضعیت کلی مؤلفه‌های ابزارها و خدمات شهروندی در جامعه مورد مطالعه برابر با ۴۴/۸ گزارش شده است. این عدد حاصل میانگین‌گیری وزنی از توزیع کیفیت پاسخ‌ها در هر سه مؤلفه است و مقیاس آن (با توجه به ساختار جدول) به گونه‌ای است که اعداد بالاتر، نشان‌دهنده وضعیت مطلوب‌تر و مقادیر پایین‌تر، بیانگر وضعیت کمتر مطلوب هستند. در این پژوهش، عدد ۴۴/۸ از یک طیف تقریباً ۰ تا ۱۰۰ به دست آمده که می‌تواند وضعیت این شاخص را نزدیک به «میانه» مقیاس نشان دهد. این عدد می‌تواند نمایانگر تعادل نسبی میان تجربه‌های مثبت و منفی جامعه هدف در وضعیت فعلی باشد.

همبسته‌سازهای اجتماعی

همبسته‌سازهای اجتماعی عناصری هستند که وجودشان ذاتی نبوده، بلکه انتخابی و ارادی است؛ یعنی با تصمیم و کوشش خود مهاجران یا جامعه میزبان به کار گرفته می‌شوند. این عوامل نقش کلیدی در کامل شدن فرایند ادغام اقلیت مهاجر ایفا می‌کنند. این حوزه از سه مؤلفه اصلی تشکیل شده است: ارتباطات اجتماعی، حلقه‌های اجتماعی و واسطه‌های اجتماعی. در جدول زیر، وضعیت این سه مؤلفه را مشاهده می‌کنید:

جدول ۳. وضعیت بخش همبسته‌سازهای اجتماعی (درصد)

میانگین وزنی	کیفیت					همبسته‌ساز اجتماعی
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۷۳,۳	۳۹,۵	۲۸,۲	۲۱,۸	۹,۶	۳,۶	ارتباطات اجتماعی
۶۱,۵	۲۹	۲۲,۲	۲۵,۸	۱۱,۸	۱۱,۲	حلقه‌های اجتماعی
۴۳,۹	۱۴,۱	۱۴,۱	۲۷,۹	۲۱,۱	۲۲,۸	واسطه‌های اجتماعی
۵۹,۶	بخش همبسته‌سازهای اجتماعی					

نتایج ارزیابی بخش همبسته‌سازهای اجتماعی نشان می‌دهد که در میان مهاجران افغانستانی بررسی شده، عنصر «ارتباطات اجتماعی» بالاترین میانگین وزنی (۷۳,۳) را داشته است؛ این بدان معناست که سهم قابل توجهی از پاسخ‌دهندگان، ارتباط با افراد جامعه میزبان را در سطوح «زیاد» و «خیلی زیاد» تجربه می‌کنند. چنین الگویی نشان‌دهنده آن است که شکاف ارتباطی اولیه، در بسیاری از موارد با تلاش‌های فردی یا اجتماعی مهاجران کاهش یافته و آن‌ها موفق به برقراری پیوندهای نسبی با محیط پیرامونی خود شده‌اند. در مؤلفه «حلقه‌های اجتماعی» نیز، میانگین وزنی ۶۱,۵ به دست آمده است. داده‌ها در این بخش نشان می‌دهد که مهاجران بخشی از شبکه‌های اجتماعی یا گروه‌های مشترک با جامعه میزبان (از قبیل محل زندگی، محیط کار یا تحصیل) را تجربه کرده‌اند، اما این حضور گسترده و یکسان نیست و هنوز حجم قابل توجهی از پاسخ‌دهندگان، حلقه‌های اجتماعی خود را در سطوح متوسط یا پایین ارزیابی می‌کنند.

در خصوص «واسطه‌های اجتماعی»، میانگین وزنی ۴۳,۹ به دست آمده است که نسبت به دو مؤلفه دیگر پایین تر است. توزیع داده‌ها در این شاخص بیانگر آن است که وجود عوامل واسطه بین مهاجران و جامعه میزبان هنوز گسترده نیست و گروه قابل توجهی از افراد مورد بررسی، میزان ارتباط خود از این طریق را در سطوح پایین یا متوسط ارزیابی کرده‌اند. در جمع‌بندی، مقدار میانگین کلی ۵۹,۶ برای بخش همبسته‌سازهای اجتماعی گویای آن است که اگرچه ارتباطات و حلقه‌های اجتماعی با جامعه میزبان تا حدی برقرار شده، اما نقش واسطه‌های اجتماعی هنوز کم‌رنگ‌تر است و این نکته می‌تواند یکی از جنبه‌های کلیدی در تحلیل روند ادغام اجتماعی مهاجران تلقی گردد.

تسهیل‌کننده‌ها

تسهیل‌کننده‌ها دربرگیرنده دو مؤلفه حیاتی ثبات و امنیت و دانش زبانی و قرابت فرهنگی هستند؛ این عوامل به دلیل ماهیت وجودی خود، به‌طور ذاتی به‌عنوان کاتالیزور عمل کرده و زمینه را برای تکمیل موفقیت‌آمیز چرخه ادغام مهاجران در جامعه میزبان فراهم می‌سازند. جدول وضعیت این بخش را نشان می‌دهد:

جدول ۴. وضعیت بخش تسهیل‌کننده (درصد)

میانگین وزنی	کیفیت					بخش تسهیل‌گر
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۹۶,۵	۸۸,۰	۱۰	۱,۹	۰,۱	۰	تسلط به زبان
۸۸,۰	۶۳,۳	۲۷,۴	۸,۰	۰,۸	۰,۶	آشنایی با آداب، رسوم و فرهنگ
۵۳,۰	۷,۱۸	۲۰,۳	۲۸,۴	۱۶,۶	۱۴,۶	احساس امنیت و ثبات
۷۹,۲	بخش تسهیل‌گر					

یافته‌های بخش تسهیل‌گرها نشان می‌دهد که در جامعه مهاجران افغانستانی ساکن ایران، دو مؤلفه «تسلط به زبان» و «آشنایی با آداب و رسوم و فرهنگ» به‌طور محسوسی در سطوح بالا قرار دارند. این امر محصول اشتراکات زبانی و قرابت تاریخی-فرهنگی است که میان جامعه افغانستان و ایران وجود دارد، چراکه زبان غالب مهاجران افغانستانی فارسی است و

بخش قابل توجهی از آنان با فرهنگ ایرانی نزدیکی دارند. همین اشتراکات زمینه‌ساز درک و انطباق سریع‌تر مهاجران با جامعه میزبان شده است و موجب شده که فرآیند یادگیری زبان و فهم هنجارهای اجتماعی برای بیشتر مهاجران افغانستانی نیازمند زمان یا هزینه مضاعف نباشد.

برای مؤلفه تسلط به زبان، درصد زیادی از پاسخ‌دهندگان در سطوح «خیلی زیاد» (۸۸,۰ درصد) و «زیاد» (۱۰,۰ درصد) قرار گرفته‌اند و میانگین وزنی ۹۶,۵ برای آن محاسبه شده است و در مؤلفه «آشنایی با آداب، رسوم و فرهنگ»، میانگین وزنی ۸۸,۰ و سهم عمده پاسخ‌ها در سطوح «زیاد» و «خیلی زیاد» وجود دارد. با این حال در مؤلفه «احساس امنیت و ثبات»، داده‌ها حاکی از آن است که سطح تجربه مهاجران بسیار متنوع‌تر بوده و میانگین وزنی این مؤلفه به مراتب پایین‌تر از دو مؤلفه دیگر است. تنوع در میزان احساس امنیت اجتماعی و اقتصادی در بین مهاجران، می‌تواند ناشی از پیچیدگی‌های ساختاری و نهادی باشد؛ عواملی که استقلال آن‌ها از قرابت فرهنگی و زبانی سبب می‌شود ادغام کامل مهاجران فقط با وجود اشتراکات فرهنگی و زبانی تحقق پیدا نکند. در نتیجه الگوی توزیع یافته‌ها در ایران نشان می‌دهد که مهاجران افغانستانی به واسطه سرمایه نمادین زبان و فرهنگ، گام بلندی در جهت ادغام برداشته‌اند، اما سطوح پایین‌تر حس امنیت اجتماعی و ثبات یادآور محدودیت‌های سیاسی و ساختاری موجود است که بر کیفیت ادغام این جمعیت در کشور میزبان تأثیرگذار است.

رعایت حقوق و مسئولیت شهروندی

این بخش زیربنای کل چارچوب ادغام است و به اصول و فرضیاتی می‌پردازد که حقوق اعطاشده و رعایت مسئولیت‌های مورد انتظار از پناهندگان را تعیین می‌کند. بحث در مورد حقوق برابر و مسئولیت متقابل، مبنای درک مشترک از ادغام را در هر بافت فرهنگی - سیاسی مشخص می‌کند.

جدول ۵. وضعیت رعایت حقوق و مسئولیت شهروندی (درصد)

میانگین وزنی	کیفیت					بخش حقوق و شهروندی
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳۵,۶	۱,۴	۷,۷	۹,۳۵	۹,۴۱	۱۳,۱	رعایت حقوق مهاجران
۹۴,۷	۸۳,۱	۱۴,۴	۱,۵	۰,۵	۰,۶	مسئولیت شهروندی
۶۵,۱۵	بخش رعایت حقوق و مسئولیت شهروندی					

وضعیت «رعایت حقوق مهاجران» دارای میانگین وزنی ۳۵,۶ است که توزیع آن نشان می‌دهد غالب پاسخ‌دهندگان این مؤلفه را در سطوح «خیلی کم» (۱۳,۱ درصد) و «کم» (۴۱,۹ درصد) و «متوسط» (۳۵,۹ درصد) ارزیابی کرده‌اند و سهم سطوح بالاتر («زیاد» و «خیلی زیاد») بسیار محدود است. این شیوه پاسخ‌دهی حاکی از وجود کمبودها و چالش‌های جدی در رعایت حقوق مهاجران افغانستانی در ایران است که ممکن است متأثر از محدودیت‌های قانونی، ساختاری و سیاست‌گذاری باشد.

در مقابل، مؤلفه «مسئولیت شهروندی» با میانگین وزنی ۹۴,۷ (۸۳,۱ درصد در سطح «خیلی زیاد») نشان می‌دهد که مهاجران خود به میزان بالایی نسبت به مسئولیت‌های اجتماعی خود آگاهی و التزام دارند. این امر می‌تواند نشان دهد که جامعه مهاجر تمایل دارد نقش فعال و مثبت در جامعه میزبان ایفا کرده و خود را در چارچوب ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی بپذیرد. این وضعیت توازن میان تعهد و فرصت به مجموعه‌ای از چالش‌ها و ضرورت‌های سیاسی، حقوقی و اجتماعی در زمینه ادغام مهاجران افغانستانی در ایران اشاره دارد. در ادامه پژوهش، برای سنجش میزان ادغام ذهنی مهاجران افغانستانی در ایران، پرسش‌هایی در خصوص احساس تعلق اجتماعی و مشارکت آنان در جامعه میزبان مطرح شد.

جدول ۵. وضعیت متغیر ادغام ذهنی اتباع (درصد)

ادغام ذهنی اتباع	کاملاً مخالف	مخالف	تأخیدی	موافق	کاملاً موافق	میانگین وزنی
خود را عضوی از جامعه می‌دانم	۴,۴	۱۲,۰	۲۷,۳	۱۹,۷	۳۶,۶	۶۸,۰
اگر آزاد بودم می‌توانستم در هر کشوری که بخواهم زندگی کنم، باز هم ایران را انتخاب می‌کردم.	۷,۴۲	۷,۱۳	۱۸,۴	۲۰,۲	۵,۰	۳۲,۸
از شنیدن خبر موفقیت‌های ورزشی ایران احساس شادی می‌کنم.	۱,۶	۹,۳	۱۵,۸	۲۱,۵	۵۷,۲	۸۲,۲
از شنیدن خبر موفقیت‌های سیاسی ایران احساس شادی می‌کنم.	۲,۲	۹,۶	۱۱,۴	۱۶,۴	۶۳,۱	۷۸,۲
مقررات و قواعد جامعه ایران برای من مهم است.	۱۰,۶	۳,۸	۶,۰	۵۷,۸	۷,۲۱	۶۹,۰
برای من مهم است که در جامعه ایران چه پیش می‌آید.	۷,۰	۶,۰	۱۵	۵۵,۴	۱۶,۶	۶۷,۲
حاضر در مواقع بحران مانند سیل، زلزله یا جنگ از جامعه ایران حمایت کنم.	۱,۴	۳,۰	۱۰,۳	۱۹,۹	۶۵,۳	۸۶,۲
ادغام ذهنی مهاجران در جامعه ایران						۶۹,۷

یافته‌های پژوهش در خصوص ادغام ذهنی اتباع در جامعه ایران، یک چشم‌انداز نسبتاً بالا و در عین حال پیچیده را نشان می‌دهد که عمق پیوندهای عاطفی در کنار برخی چالش‌ها را بازتاب می‌دهد. با محاسبه میانگین وزنی کلی ۶۹,۷ برای این شاخص، می‌توان گفت که فراتر از سازگاری‌های اولیه، یک احساس تعلق عمیق درونی نسبت به جامعه میزبان شکل گرفته است.

یافته‌های استنباطی

در ادامه پژوهش، برای سنجش میزان ادغام واقعی مهاجران افغانستانی در ایران، پرسش‌هایی در خصوص احساس تعلق اجتماعی و مشارکت آنان در جامعه میزبان مطرح شد. این سؤالات به گونه‌ای طراحی شدند که توانایی بررسی سطح ادغام عینی و ذهنی مهاجران را فراهم کنند. داده‌های حاصل نشان‌دهنده طیفی از احساس تعلق به جامعه میزبان است که زمینه‌ای مناسب برای بررسی تعامل آن با مؤلفه‌های چهارگانه نظریه آجر و

استرانگ ایجاد می‌کند. برای تحلیل دقیق‌تر و شناخت اثرگذاری هر یک از بخش‌های نظریه بر فرآیند ادغام، تحلیل‌های رگرسیون بین شاخص کلی ادغام و چهار مؤلفه زیربنایی، تسهیل‌گر، همبسته‌ساز و ابزارها و خدمات شهروندی انجام شد. این تحلیل‌ها امکان تفکیک نقش هر بخش و اندازه‌گیری میزان تأثیرگذاری آن‌ها را فراهم می‌آورد و به درک بهتر الگوهای موفقیت و موانع پیش روی ادغام مهاجران کمک می‌کند.

جدول ۶. رگرسیون متغیرهای پیش‌بین ادغام اتباع خارجی

آزمون هم خطی		آزمون T		ضرایب رگرسیونی		متغیر
VIF	Tolerance	Sig	T	Beta	B	
		۰,۴۲۸	۰,۷۹۳		۰/۰۲۶	مقدار ثابت
۳/۲۳۲	۰/۳۲۲	۰,۰۰۰	۹,۲۳۴	۰,۲۹۲	۰,۲۳۳	ابزارها و خدمات
۲/۱۲۴	۰/۵۱۱	۰,۰۰۰	۹,۵۵۵	۰,۲۸۴	۰,۱۷۶	همبسته‌سازها
۱/۱۱۱	۰/۳۱۴	۰,۰۰۰	۶,۰۸۰	۰,۱۸۹	۰,۲۱۰	بخش تسهیلگر
۲/۶۱۰	۰/۷۱۶	۰,۰۰۰	۱۴,۵۰۹	۰,۴۹۸	۰,۸۲۴	رعایت حقوق و مسئولیت شهروندی
		مجذور R تعدیل شده		R مجذور	R	خلاصه مدل
		۰/۴۵۰		۰/۴۵۲	۰/۶۷۳	
دوربین واتسون				Sig	F	ANOVA
۱/۷۵				۰/۰۰۰	۳۴/۴۹	

نتایج حاصل در جدول (۶) حاکی از آن است که متغیرهای مستقل تحقیق توانسته‌اند، ۴۵ درصد از متغیر ادغام اجتماعی اتباع را که در این تحقیق متغیر وابسته است، پیش‌بینی کنند. در واقع این عدد به ما می‌گوید ۴۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحت تأثیر متغیرهای مستقل تحقیق هستند. حال برای ارزیابی معناداری این نتیجه به جدول ANOVA مراجعه می‌شود؛ جایی که میزان معناداری F، این مهم را، برای ما نشان خواهد داد. در واقع معناداری میزان F به ما خواهد گفت آیا کل مدل رگرسیونی به خوبی متغیر وابسته را در جامعه آماری پیش‌بینی می‌کند یا خیر؟ در این تحقیق همان‌گونه که از خروجی‌ها نمایان

است، مقدار $F(34/49)$ در سطح خطای کمتر از $0/01$ معنادار است و می‌توان گفت فرض صفر مبنی بر اینکه R چندگانه در جامعه برابر با صفر است، رد می‌شود. اما نباید فراموش کرد که این به معنای معنادار بودن تک‌تک متغیرهای درون معادله نیست و برای مشخص شدن معناداری تک‌تک متغیرها باید در جدول ضرایب به معناداری مقدار T نگاه کرد. بر این اساس نتایج نشان می‌دهد هر چهار متغیر مستقل، تأثیری معنادار بر متغیر وابسته داشته‌اند. در مرحله آخر برای شناسایی مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر ادغام اجتماعی اتباع به ضرایب استاندارد شده (Beta) مراجعه شده است. نتایج نشان می‌دهد درازای هر واحد اضافه شدن به انحراف استاندارد بعد رعایت حقوق و مسئولیت شهروندی، به متغیر ادغام اجتماعی اتباع به میزان $0/498$ انحراف استاندارد افزوده خواهد شد و بنابراین بعد رعایت حقوق شهروندی مهم‌ترین متغیر مؤثر بر ادغام اجتماعی اتباع است. متغیرهای ابزارها و خدمات، همبسته‌سازها و بخش تسهیلگر به ترتیب در رتبه‌های بعدی تأثیرگذاری قرار دارند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که فرایند ادغام اجتماعی مهاجران افغانستانی در ایران واجد یک وضعیت متناقض است؛ از یک سو مهاجران افغانستانی به دلیل قرابت زبانی، فرهنگی و تاریخی توانسته‌اند به شکلی موفق در زندگی روزمره، تعاملات اجتماعی و پیوندهای فرهنگی با جامعه میزبان ادغام شوند، اما از سوی دیگر در سطح نهادی و رسمی، به ویژه در دسترسی به حقوق شهروندی، خدمات اجتماعی و حمایت‌های قانونی، با محدودیت‌های جدی مواجه هستند. این دوگانگی باعث می‌شود مهاجران در وضعیت «ادغام نیمه‌تمام» یا «زندگی در تعلیق» به سر برند؛ وضعیتی که نه به‌طور کامل طرد اجتماعی است و نه ادغامی جامع و پایدار.

در مقایسه با پیشینه‌های داخلی، نتایج حاضر با پژوهش‌های زندی ناوگران و همکاران (۱۴۰۲) هم‌راستا است که از «برزخ هویتی» به‌عنوان وضعیت غالب مهاجران افغانستانی در

ایران یاد کرده‌اند. همچنین با یافته‌های حسینی و همکاران (۱۴۰۴) هم‌پوشانی دارد که سیاست‌های رسمی ایران را در سال‌های اخیر مانعی در مسیر ادغام اجتماعی دانسته‌اند. از سوی دیگر، نتایج پیمایشی حاضر نشان می‌دهد که برخلاف رویکردهای امنیتی و محدودکننده حاکمیت، مهاجران افغانستانی در بعد مسئولیت شهروندی تمایل بالایی به ایفای نقش اجتماعی مثبت دارند و این امر بیانگر ظرفیت بالای آنان برای مشارکت اجتماعی است؛ ظرفیتی که در صورت بهره‌برداری می‌تواند به تقویت سرمایه اجتماعی کل جامعه ایرانی کمک کند.

در سطح بین‌المللی نیز یافته‌های این تحقیق مشابه پژوهش‌های خارجی است. برای نمونه، نتایج فوادله (۲۰۲۲) درباره فلسطینی‌های مقیم فرانسه نشان می‌دهد که مهاجران می‌توانند در ابعاد اجتماعی و اقتصادی ادغام شوند، بی‌آنکه هویت قومی خود را از دست بدهند. همین الگو را می‌توان در ایران نیز مشاهده کرد؛ جایی که مهاجران افغانستانی در عین ادغام فرهنگی، همچنان تعلقات قومی خود را حفظ کرده‌اند. همچنین، مطالعه مونشوویور (۲۰۲۳) درباره نسل دوم مهاجران در اروپا نشان می‌دهد که ادغام پایدار زمانی تحقق می‌یابد که میان هویت قومی و ملی تعادل برقرار شود؛ الگویی که برای سیاست‌گذاری ایران نیز آموزنده است.

یکی از یافته‌های کلیدی این پژوهش، نقش پررنگ «رعایت حقوق و مسئولیت شهروندی» در پیش‌بینی ادغام اجتماعی است. نتایج رگرسیون نشان داد که این عامل بیشترین تأثیر را بر میزان ادغام دارد. به بیان دیگر، هرچند زبان مشترک و قرابت فرهنگی، ارتباطات اجتماعی و دسترسی نسبی به خدمات نقش مهمی ایفا می‌کنند، اما بدون تضمین حقوق برابر و به رسمیت شناختن جایگاه قانونی مهاجران، ادغام اجتماعی نمی‌تواند کامل شود. این نتیجه کاملاً همسو با چارچوب نظری آجر و استرانگ (۲۰۰۸) است که تأکید می‌کنند برخورداری از هویت قانونی و حقوق شهروندی پیش‌شرط ادغام پایدار است. از منظر سیاست‌گذاری، این یافته‌ها بر ضرورت بازنگری در سیاست‌های مهاجرتی ایران تأکید دارند. تدوین یک سیاست مهاجرتی شفاف، عادلانه و مبتنی بر داده‌های دقیق، همراه

با تضمین حقوق اساسی مهاجران، می‌تواند گام اساسی در جهت حل این پارادوکس باشد. پیشنهادهای سیاستی:

- پرهیز از رویکردهای یک‌جانبه و افراطی در مواجهه با اتباع (جلوگیری از طرد یا ادغام حداکثری): از سال‌های ابتدایی حضور اتباع خارجی در کشور، این حوزه با رویکردهای یک‌جانبه افراطی مواجه بوده است. مشخص نبودن این رویکرد باعث بهره بردن اتباع مجاز و غیرمجاز از خدمات بوده است و چنین شرایطی زیست غیرقانونی اتباع در ایران را تشویق کرده است. علاوه بر این رویکرد طرد یا ادغام حداکثری اتباع در کشور نیز منجر به پیامدهای گوناگونی به‌ویژه در زمینه امنیتی، اجتماعی و فرهنگی در کشور شده است.

- تدوین استراتژی بلندمدت مهاجرتی مبتنی بر آمایش سرزمین و نیازهای توسعه‌ای: بر اساس مطالعات انجام شده، کشورهای موفق در زمینه حکمرانی مهاجرت بر اساس نیازهای توسعه‌ای خود، ظرفیت‌های زیرساختی و آمایش سرزمین، درصد مشخصی از جمعیت کشور را به اتباع خارجی اختصاص داده‌اند، کشورهایی همچون فرانسه، آلمان و ترکیه اقدامات گوناگونی داشته‌اند، فرانسه با تمرکززدایی از اتباع امکان‌های بسیج‌شوندگی را از آنان سلب کرده است؛ دولت آلمان نیز برای مدیریت و تعادل جمعیتی ترک‌تباران و دیگر گروه‌های مهاجر در این کشور، سیاست‌های مهاجرتی خاصی را به کار گرفته است و با جذب مهاجرین از کشورهای مختلف، بین مهاجران تعادل جمعیتی ایجاد کرده است. ترکیه نیز با طرح شورای ملل ترک استراتژی درازمدتی در زمینه مهاجرت اتخاذ کرده است. **داشتن استراتژی مشخص** برای مهاجرت این امکان را برای کشور فراهم می‌آورد تا بر اساس نیازهای توسعه‌ای و آمایش سرزمین تعداد مشخصی از اتباع خارجی در بخش‌های مختلف را انتخاب و جذب نماید.

- تعیین تکلیف و تفکیک مهاجران از نسل‌ها و قومیت‌های مختلف: بخش مهمی از چالش‌های فعلی به عدم تفکیک مهاجران قدیمی و مهاجرانی برمی‌گردد که در سال‌های اخیر به کشور وارد شده‌اند. مهاجران قدیمی به‌واسطه حضور طولانی‌مدت و ادغام در

جامعه ایرانی، دلبستگی بیشتری به ایران داشته و فاصله کمتری از نظر ارزشی و هنجاری با حاکمیت داشته‌اند و عمده این افراد از شیعیان هزاره بوده‌اند، اما در سال‌های اخیر شاهد ورود نسل جدیدی از اتباع هستیم که برخی از آنان به واسطه طرد تعداد زیادی از پشتون‌ها از کشور پاکستان به ایران وارد شده‌اند و مواجهه متفاوتی با جامعه و حاکمیت ایران دارند. از طرفی برخی از اتباع متولد ایران هستند و هرگز در افغانستان زندگی نکرده‌اند. لذا باید تفکیک‌های مختلف نسلی، سنی، قومیتی و ... را در زمینه اتباع در نظر گرفت.

سپاسگزاری

نسخه اولیه این مقاله در دومین همایش وضعیت اجتماعی ایران که توسط دانشگاه علامه طباطبائی و با حمایت سازمان امور اجتماعی وزارت کشور در ۵ و ۶ آبان ماه ۱۴۰۴ برگزار شد، ارائه گردید. نویسندگان از مجریان و حامیان این همایش که فرصت ارائه مقاله و سپس اصلاح و تکمیل آن را به شکل حاضر داده‌اند سپاسگزاری می‌نمایند.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ تضاد منافی ندارند.

ORCID

Farshad Karami

Alireza Haddadi

Amirhossein Gangi

Azad

 <https://orcid.org/0000-0002-6398-4786>

 <https://orcid.org/0000-0002-6774-9337>

 <https://orcid.org/0009-0006-8207-6835>

منابع

- زندى، ناوگران، ليلا، عسکرى ندوشن عباس، صادقى رسول، افراسيابى حسين، عباسى شوازي محمدجلال. (۱۴۰۲). ادغام هویتی مهاجران افغانستانی در ایران: یک مطالعه داده‌بنیاد، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، شماره ۲۳ (۸۹)، صص ۲۰۶-۱۶۵.
- حسینی، غلام عباس؛ رفیع، حسین، رادمرد، محمد. (۱۴۰۴). سیاست‌های جلوگیری از ادغام اجتماعی مهاجرین افغانستانی در جامعه ایرانی. *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۱۲(۲۵)، ۲۵۱-۲۸۱.
- سهرابی، مریم؛ اکبری، حسین؛ صدیق اورعی، غلامرضا و صادقی، رسول. (۱۴۰۴). مطالعه شرایط و راهبردهای ادغام اجتماعی مطلوب مهاجران شهر مشهد. *علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۲۲(۱)، ۳۸-۱.
- علاءالدینی، پویا و میرزایی، آمنه. (۱۳۹۷). ادغام مهاجران افغانستانی در نواحی شهری ایران: مطالعه موردی محله هرنندی در تهران. *پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران*، ۸(۱)، ۷-۲۵.
- نصراصفهانی، آرش و حسینی، سیدحسن. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر سیاست‌های تحصیل اتباع افغانستانی در ایران (مورد مطالعه: شهر تهران). *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، ۵(۳)، ۵۵-۸۳.
- نصراصفهانی، آرش. (۱۳۹۷). در خانه برادر: پناهندگان افغانستانی در ایران، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- همتی، رضا و ایمانی، الماس خان. (۱۴۰۲). تحلیلی جامعه‌شناختی از کیفیت زندگی مهاجران افغانستانی ساکن اصفهان. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی*، ۱۲(۲)، ۸۱-۱۰۰.
- مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵.
- آژانس پناهندگان سازمان ملل (۱۴۰۴). پناهندگان در ایران، قابل دسترسی در سایت، <https://www.unhcr.org/ir/fa/refugees-iran> تاریخ ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۴.

References

- Ager, A. & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2).
- Fawadleh, H. (2022). Palestinians in France: Integration versus community integration. *Journal of International Migration and Integration*, 23, 1495-1514.

- International Organization for Migration (IOM). (2016). Migration Governance Framework
- International Organization for Migration (IOM). (n.d.). *Who is a Migrant?* Retrieved from <https://www.iom.int/who-migrant>
- Karakose, G., & Yaylacı, F. G. (2023). International migration and integration: Turkish immigrants in Poland. *Migration Letters*, 20(2), 155-169.
- Monscheuer, O. (2023). National identity and the integration of second-generation immigrants. *Labour Economics*, 82, 102327.

استناد به این مقاله: کرمی، فرشاد، حدادی، علیرضا، گنجی آزاد، امیرحسین. (۱۴۰۴). پارادوکس ادغام: بررسی عوامل مؤثر بر ادغام اجتماعی اتباع افغانستانی در جامعه ایران، فصلنامه علوم اجتماعی، ۳۲ (۱۱۱)، ۶۹-۱۰۱. DOI: 10.22054/qjss.2026.89722.2933

Social sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...